

„Én tanultam közben a legtöbbet” Interjú Bánhegyi tanár úrral

A kezdetek

Minden teljesen véletlenül történt. Senki se volt pedagógus a családban. A papám pályamester volt a vasútnál, és amikor én odakerültem, hogy középiskolába mehetek, egyszerűen elvittek a tanítóképzőbe, nem kérdeztek semmit. Más világ volt, mint most. 46-ban kezdtem ott tanulni, még hullák voltak a kertben, lótetemek, kiállt a lábuk. Az volt a rettentő nagy szerencsém, hogy rendkívül jó tanárok vettek körül. A tanítóképzőben összeszedték az összes olyan tanárt, akinek nem volt állása. Ez a tanítóképző a középiskolánál magasabb szintű valami volt, négy év után el lehetett menni tanítani alsó tagozaton.

A testneveléstanárunk egy hihetetlen ember volt, nagyon lehetett szeretni. Mindig átjártunk a TF-re, nagyon közel volt hozzánk, ott volt a tornaóra egy része. Jött velünk a Dönci bácsi, és az ottani főiskolai tanárok mindig piszkálták az öreget, hogy „te már nem tudsz semmit, Dönci”, és az bosszantásnak az lett mindig a vége, hogy bemutatott valamit. Arra emlékszem, hogy egyszer a nyújtón gyakoroltunk, fel kellett tenni Dönci bácsit a nyújtóra, mert alacsony volt, ott csinált néhány óriáskereket, duplaszaltóval lejött, megállt, és csak annyit mondott: csináljátok utánam. Egyetlen főiskolai tanár se tudta utánacsinálni. Az ilyen tanárok tudják megszerettetni, amit tanítanak.

Akkoriban az iskolákat specializálták, minden iskolában valamit jól kellett tudni. Nálunk a Dönci bácsi volt a főfej, ebből következik, hogy nálunk a testnevelés volt a fő szám. Nagy ünnepnapokon a Népstadionban mindig mi mutattunk be valamit. Nem nagyon jártunk órára, mindig készülni kellett valamire, és ezek komoly dolgok voltak, ha nem csináltuk komolyan, akkor baj lett, mert amit nekünk be kellett mutatni, azt 80000 ember nézte a Népstadionban. Tehát nem jártunk órára, mindig gyakoroltunk, és így jött el az érettségi. Valamilyen rendelet alapján azt

mondták, két lehetőség közül lehet választani: vagy azonnal továbbtanulunk, és akkor nem is kell érettségizni, hanem felvételi nélkül mehetünk a Pedagógiai Főiskolára, vagy leérettségizünk, és megyünk ki tanítani. Mondanom se kell, hogy mit választottam. Az, hogy 18 éves koromig egyetlen matekfeladatot sem oldottam meg, egészen biztos. Mentem tehát a főiskolára. Annyi eszem szerencsére volt, hogy megnéztem, milyen a főiskolán a testnevelésoktatás. Az derült ki, hogy amit ott a végzősök csinálnak, azt én már mind tudtam. Ezért úgy döntöttem, hogy oda nem megyek, elkezdtem gondolkodni, milyen szakot válasszak. Hülyéskedtek a gyerekek, hogy a legnehezebb a matematika, mondtam, akkor megyek matematikára. Így lettem matematikus.

A főiskolán is nagyon jó tanárok vettek körül. Péter Rózsa végig tanított engem, ez hihetetlenül nagy szerencse volt. Eleinte ott sem tanultam, megszoktam már, hogy nem tanulok. De a Péter Rózsa úgy vezette az órákat, mint középiskolában, volt névsorolvasás, aki késett, azt megjegyezte, minden héten volt dolgozat. Én minden dolgozatot megírtam egyesre, ez így ment az első kollokviumig. Nem tanultam, nem tudtam semmit, de jött a vizsgáztatás. Én voltam az első, mert a névsorban a Bánhegyi elől van. Kihúztam a tételt, az ellipsziszről kellett volna beszélnem. Odasúgta az egyik lány, hogy két bot meg egy kötél. Gondolkoztam, hogy jön a két bot meg a kötél az ellipszishez, rájöttem, hogy a Margitszigeten így csinálják az ellipszis alakú virágágyásokat. Én szép lelkesen elkezdtem mondani az ellipsziszről, amit tudtam. Első pillanattól kezdve hülye marha állat voltam, ez így ment délig. Aztán a Péter Rózsa mondta, hogy menjünk el ebédelni. Amikor visszajöttünk, akkor megint hülye marha voltam. Végül estére levezetem azt, amit le kellett volna vezetni reggel, de azért, mert ideges volt a Rózsa, és a nagy ordítás közben mindig elmondott valamit a tétellel kapcsolatosan. Tulajdonképpen ő vezette le a tételt, nem én, de erre már nem jött rá, és utána azt mondta, úgy látja, hogy nekem van eszem. Ezt nekem azelőtt az égvilágon senki nem mondta – mondták, hogy jó alakom van meg izmos vagyok, erről, hogy eszem van, nem volt szó. Azt mondta, ha ezután rendszeren járok órákra, nem kések, akkor megadja az ötöst – a kirúgás helyett. Én elkezdtem hiúságból tanulni, ő megadta az ötöst, és végül vörös diplomával végeztem. Akkor jó egy tanár, ha el tudja érni, hogy a tantárgyát tanulja a diák; nálam ezt a Rózsa így érte el. Így lettem pedagógus.

A Berzsényi előtt

Az is nagyon érdekes, hogy olyan viszonyok voltak, hogy én főiskolai diplomával a Közgazdasági Egyetemen kezdtem tanítani, mert épp nem volt senki, aki tanítson. Közben persze el kellett kezdenem az egyetemet, mégse lehet egyetemen főiskolai diplomával tanítani, beiratkoztam esti tagozatra. A Közgázon se lehetett a sportolást kiölni belőlem, úgyhogy amikor nem matematikával foglalkoztam, akkor sportoltam. Voltak pingpongasztalok, és mi pingpongoztunk. Ez nem tetszett a feletteseimnek, ki is rúgtak.

Kiraktak egy általános iskolába, ott kellett tanítani. Borzasztó volt. Egy XV. kerületi általános iskola túlkoros osztályában kellett tanítanom. Az igazgató elvitt a tanterem ajtajáig, örült nagy zaj szűrődött ki, mondta, hogy oda menjek be, de ő maga nem mert bejönni velem. Bementem, kerestem, hogy mi az ordítás oka. Egy gyerek ordított a legjobban, mert beledobtak a cipőjébe egy kést, az átment a cipőtalpon, beleállt a hajópadló deszkájába, és hát ez fáj neki, a többiek pedig ezt élvezték. Ilyen körülmények között kellett tanítani. Az volt a szerencsém, hogy csupa izom voltam. Kihúztam a kést, akit elértem, azt szájon vágtam, nem lehetett mást csinálni. Abban a pillanatban csend lett, és akkor elkezdtem tanítani.

Kiderült, hogy az osztályban mindenkinek börtönben voltak a szülei, főleg lopásért. Így a gyerekeknek nem volt mit enniük, ezért ők is loptak. Akkoriban többet jártam bíróságra, mint tanítani. Gondolkoztam, mit lehetne tenni. Közel volt Dunakeszi, az ottani járműjavító telepnek volt egy nagyon jó súlyemelő szakosztálya. Mondtam a srácoknak, hogy aki akar, az ott sportolhat. Azokban az időkben a sportolókat ellátták ennivalóval, kaptak reggelit, ebédet, vacsorát.

Két évig tanítottam ott, aztán hívtak a Berzsényibe, onnantól kezdve csak a Berzsényiben tanítottam. Amikor átjöttem Berzsényibe, a börtönben lévő szülők küldöttséget küldtek a minisztériumba, hogy hozzanak vissza engem, mert borzalmasan szerettek a gyerekek. A főiskolán

nekem az Öveges tanította a fizikát, és én állandóan segitettem neki. Az általános iskolában fizikát senki sem akart tanítani, mert nem akartak kísérleteket csinálni, anélkül pedig a fizikatanítás nem ér semmit. Én viszont szerettem kísérlezni, olyan is volt, hogy benn aludtam az iskolában, mert ki kellett szárítani a termet, különben nem sikerült volna az elektromos kísérlet. Ezért is szerettek a gyerekek, mert olyanokat mutogattam, amiket nem láttak máshol.

A Berzsenyiben

A sportot a Berzsenyibe is vittem magammal. Az elején tiszta lányosztályban tanítottam. Pingpongozni lehetett, az iskolában szerveztem egy csapatot, és bejutottunk az NB I-be, ez nem vics. De nem lehetett ezt folytatni, mert az iskolának nem volt elég pénze. Mindeközben folyamatosan tanultam, van egy rakás diplomám. Tanítottam matematikát, fizikát, ábrázológeometriát, végeztem a TF-en egy edzői tanfolyamot, és még kémiát is tanultam.

Én már a Közgázon rájöttem, hogy fejlesztenem kéne az agyamat, elmentem a könyvtárba, és találtam egy MatLapot. Rájöttem, hogy ez egy jó lap. Már az általános iskolában elkezdtem erre nevelni a diákokat, és amikor átjöttem a Berzsenyibe, ezt folytattam. Akkor még a Berzsenyi Gimnáziumban egyik tanár se tudta, mi az a MatLap, nem is látták soha. Elkezdtem szakkört szervezni, többen versenyeztek is.

Hét évre rá, hogy a Berzsenyibe kerültem, indult a specmat. Onnantól kezdve végig tanítottam specmaton. A specmatot a Fazekasban találták ki, ezt rögtön elfogadták a Minisztériumban, de azt mondták, ne csak egy iskolában induljon. A Berzsenyire és az Árpádra esett a választás, nem tudom, miért.

Én 18 éves koromig egyáltalán nem tanultam matematikát, csak volt természetes eszem. Az oktatásnak az volt a lényege, hogy feladtam olyan feladatokat, hogy fogalmam nem volt, hogy kell őket megoldani, viszont kiderült, hogy az osztálynak kb. a fele hihetetlenül jó fejű. Együtt találtuk ki, mi lehet a feladatok megoldása. Volt, hogy úgy belefáradtam, hogy csurom víz volt az ingem.

Az ilyen értelmes gyerekeket le kell kötni, különben csak hülyülnek. Olyan feladat kellett nekik, hogy le legyenek kötve, és így kezdődött ez a specmatos játék. Én tanultam közben a legtöbbet. 92-ben mentem nyugdíjba, és akkorra már kezdtem sejteni, mi az a matematika.

A legelején a specmat borzasztó nehéz volt. Nem volt még tanterv, csak a tanártól függött, hogy milyen szintre jut el az osztály. Azt se tudtam, hogy milyen feladatokat adjak fel, mint már mondtam, eleinte megoldani se mindig tudtam őket.

Szerintem mindenképpen van értelme a specmatnak. Minden osztályban körülbelül 30 az osztálylétszám, ennek általában a harmada valóban tehetséges, ezért osztják két részre az osztályt. Ennek a tíznek a harmada pedig hihetetlen képességekkel rendelkezik.

Tanítási módszerek

Teljesen mindegy, hogy mit tanítottam, a matematikának mindegyik részét szerettem. Olyan tanár képes csak igazán sokat adni a diákoknak, aki ezt a munkát lelkesedésből végzi, aki ezt szereti, olyanból meg rettentően kevés van. De megéri.

A különböző képességű gyerekeknek mindigkülönböző nehézségű feladatokat adtam. Rettenetesen szigorú voltam, másképp nem is lehetett volna csinálni. Minden óra röpdolgozat-írással kezdődött, és soha nem mondtam meg, hogy miből írunk: abból, amit eddig tanultunk, az első órától az utolsóig. Egy ilyen dolgozat beszédessel együtt sem tartott tovább 10 percnél. Tehát a gyerekeknek folyamatosan gondolkozniuk kellett. Ezt meg kellett szokni, de ennek az lett az eredménye, hogy másodikban nyugodtan mehetett volna bárki érettségizni, és a versenyeken is nagyon jól szerepeltünk, körülbelül 400 tanulóm jutott be a különböző országos és nemzetközi versenyeken az első 10 közé, ezek közül nagyjából 50 az első három között volt. Ez nagyon kemény munkát igényelt, nem volt gyerekjáték, de amikor végeztek a diákok, akkor már belátták, hogy megérte.

Nagyon sok jegyet lehetett nálam kapni a röpdolgozatok miatt – a diákoknak legalább annyi jegyük volt, mint ahány matekóra. Ezért aztán nem is 1-től 5-ig osztályoztam, hanem pontoztam, és aztán a pontokat számítottam át osztályzatra. Ezt megszokták a diákok, az utolsó 20 évben nem

buktattam meg senkit, előtte sokakat, akkor sokan fel is jelentettek. Azt hiszem, akkor én voltam a hibás, valamit rosszul csináltam.

Mindig olyan feladatokat kerestem, amiket hagyományos módon, számolással is meg lehet oldani, de van szép megoldása is. Mindig megköveteltem, hogy halál pontosan kellett számolni. Persze volt olyan diákom, aki hihetetlenül jó képességű volt, de semmit nem tudott kiszámolni, még a kétszer kettőt is elrontotta, mert máshol járt az esze.

A fiúkat könnyebb tanítani, mint a lányokat. A fiúkkal nincs semmi baj, a lányok ölik egymást – az valami rettenetes. Így van a sport terén is: fanatizálni sokkal könnyebb őket, ezért egy női sportolóval egy jó képességű edző fel tud menni az egekig.

De nekem nem volt olyan tanítványom, akivel bajom lett volna. És én jobban szerettem a rossz gyereket, mint a jót. A legvagányabb gyerekeket szerettem a legjobban, mert én is olyan voltam. Az volt a szerencsém, hogy nekem kicsi koromban mindent meg kellett tanulnom az életben maradáshoz. Azon kívül, hogy aránylag jó fejem volt, erős is voltam, gyakorlati tudásom is volt, mindenre rájöttem, nem lehetett nálam puskázni. Például a lányok a combjukra írták a képleteket, aztán húzgálták a szoknyájukat, de erre is mindig rájöttem. Muszáj volt tanulniuk, de szerintem megérte.

Az a baj most, hogy olyan tanítási elvek vannak, hogy a diák ha akar, tanul, ha nem akar, nem tanul. Az az elv, hogy a diák majd magától rájön, hogy tanulni kell, nem működik. Habár volt olyan diákom is, akinél otthon a szoba tele volt könyvekkel, minden falon könyvespolcok voltak, ráadásul tele matematikakönyvekkel, mert szerette a matematikát. Egyszer kínos helyzetbe is kerültem, egy olyan könyvből adtam fel órán feladatokat, amelyik könyv neki megvolt, és amiből már minden feladatot megoldott. Akkor ez így ment, ma ilyen nincs. Akkor még nem kellett kényszeríteni, aki szerette, az csinálta a maga módján.

Régen az nem létezett, hogy a versenyeken berzsenyista ne ért volna el komoly helyezést, meg kell nézni a MatLapot, benne vannak a diákok. Volt olyan osztályom, ebből is baj lett, amiből mindenki benn volt a MatLapban, és állítom, hogy nem a szülők csinálták a feladatokat, ők maguk csinálták, mert szerették. Akkor ez természetes volt, ma meg kényszeríteni kell, hogy legalább egy-két diák foglalkozzon vele. Régen híres volt a Berzsényi, a három legjobb gimnázium egyike volt. Ma meg, megmondom őszintén, sok az olyan tanár, aki nem követel, mert azt gondolja, ha valaki idejött, az azért jött ide, mert tanulni akar, és akkor ő meg minek kínozza magát. Ennek az lett az eredménye, hogy nem tanultak a diákok, és most se tanulnak, állítom. Ebből van a baj.

Kirándulás és sport

Fiatalabb koromban a legjobb gyerekeket vittem külföldre, hátizsákkal, elég nomád körülmények között. Ezért is tanultak, hogy jöhessenek külföldre. Velem együtt összesen nyolcan mentünk, befértünk egy vasúti kocsikupéjába. Ennél több gyerekkel nem is lehetett volna menni. Akkor hagytam abba, amikor észrevettem, hogy már öreg vagyok hozzájuk, nem tudom velük együtt csinálni azokat a hülyeségeket, amiket ebben a korban csinálni kell.

A gyerekek megtanultak főzni, mert amikor mentünk kirándulni, nekik kellett főzniük. Volt olyan is, hogy harisnyát varrni tanítottam matematikaórán. Be kellett hozni mindenkinek lyukas zoknikat, stoppolófát meg amire még szükség volt. Az osztály 90%-a fiú volt, mégis mindenkinek meg kellett tanulnia, mert ha egyszer rászorul, akkor muszáj megcsinálni. De azt nem lehetett kibírni, megszakadtunk a nevetéstől.

Ezen kívül mindenki sportolt. Muszáj volt sportolni, mert különben bele lehetett betegedni a tanulásba. A tanulás nagyon kemény munka, ha az ember nem sportol, nem fogja bírni, és elsősorban veseproblémái lesznek. A mostani specmatos osztályokban vannak is sokan ilyenek.

Az, hogy sportoltam, és sportolok most is, megérte. A sportot sose hagytam abba, ma is sportolok, amennyire csak tudok. Látom a találkozókon, hogy a többiek hogy néznek ki – én még mindig elég jól meg tudok mindent csinálni. Persze nem szabad semmit se túlzásba vinni, mert akkor baj van. Az ivással is nagyon óvatosnak kell lenni: itt van literszámra minden, de én nem iszom, csak amennyit kell, nem is voltam részeg soha.

A kert

A kertet nagyon szeretem gondozni, mindent magamnak csinállok, bort, pálinkát is, nagyon szeretek kinn a kertben főzni. Minden reggel 3-kor felébredek, és nagyjából 7-ig azt csinálhatom, amit szeretek, vagyis matematikával foglalkozom. Körülbelül 7-kor elmennek a többiek a lakásból, akkor csend lesz, lehet dolgozni. Kimegyek a kertbe, körülbelül délig dolgozom, aztán délután csak ücsörgök, mert nem bírja a lábam.

Itt a kertben mindent én csinállok, csak nem tudom, hogy meddig, mert például szédülök, ez már húsz éve kezdődött. Az orvos azt mondta, nem lehet ezen segíteni, mert el vannak meszesedve az erek és kész. Viszont amikor találkozom volt tanítványaimmal, mindig elmondom nekik, mi a bajom, nem azért, mert büszke lennék rá, hanem mert hátha van köztük valaki, aki tudna segíteni, tanácsot adni. Egyszer az egyik lányosztályból valaki mondta, hogy a nagymamája tud egy szert, amitől el fog múlni a szédülés. Nekem se kellett több. Elmagyarázta, hogy amikor a diót feltörjük, a dió belét elválasztó hárttyát ki kell szedni és szeszbe kell áztatni körülbelül egy hónapig. Csodálatosan szép színe lesz, és nagyon jó az íze is. Ebből kell két centet meginni naponta egy héten keresztül, aztán egy hétig nem szabad, mert nagyon erős a szer. Ez így megy egy hónapig, utána van egy hónap szünet, aztán megint kezdődik előlről. Én ezt szedem orvosság helyett, és ma is felmászom minden fára. A saját tanítványaimhoz járok, ha bármi bajom van, és eddig mindig meggyógyítottak. Nem tudom, mi lesz, ha rá leszek szorulva más segítségére, de egyelőre mindent meg tudok magamnak csinálni.

Krizbai Ildikó, Lelkes Ádám